

DRUŠTVENE NOVICE

DR. JOŽE GASPERIČ PRAZNUJE SEDEMDESETLETNICO

Vodilni slovenski vakuumist, dr. Jože Gasperič, ki se je rodil v Ljubljani 7. marca 1932, letos praznuje svojo sedemdesetletnico in vsega spoštovanja vredno petinštiridesetletnico svojega strokovnega delovanja. Po končani osnovni šoli, klasični ter realni gimnaziji je na Univerzi v Ljubljani študiral elektrotehniko, kjer je s področja vakuumske elektronike diplomiral januarja 1958. Že leta 1957 se je zaposlil na Inštitutu za elektroniko pri prof. Dušanu Lasiču. Že kmalu je dr. Gasperič začel delo na področju vakuumske tehnike. V

Slika 1: Dr. Jože Gasperič

letih 1959-1964 je bil tudi predavatelj iz predmeta Vakuumska tehnika na Tehnični srednji šoli v Ljubljani na Oddelku za elektrotehniko. Dr. Gasperič je svoje magistrsko delo s področja elektronske optike in elektrooptičnih naprav končal leta 1964, nato pa leta 1972 s področja vakuumskih tankih plasti uspešno zagovarjal svojo doktorsko nalogo.

Leta 1972 je na Inštitutu za elektroniko in vakuumsko tehniko (IEVT) postal samostojni raziskovalec, nato pa je leta 1980 od dr. Franceta Lahe, ki je odšel v pokoj, prevzel Oddelek za vakuumsko tehniko in ga vodil do

leta 1985. Danes, iz časovne razdalje in na podlagi kasnejših dogodkov, lahko ocenimo, da je aktivnost dr. Jožeta Gasperiča v navedenem obdobju prispevala k do sedaj največjemu razcvetu vakuumske tehnike v Sloveniji.

Dr. Gasperič se je vseskozi zavedal pomena mednarodnega sodelovanja. Na podlagi njegovih odličnih znanstvenih referenc in izjemne človeške toplote, ki jo zna prenašati na svoje sogovornike, je dobil iz Indije povabilo za gostujočega profesorja. Od leta 1986 je predaval in delal na Univerzi Sri Venketeswara v Tirupatiju v Laboratoriju za tanke plasti, nato pa je bil še na Indijskem inštitutu za znanost v Bangaloru. Po vrnitvi v Ljubljano leta 1987 se je zaradi že takrat neurejenih razmer na IEVT zaposlil na Institutu »Jožef Stefan«, na Odseku za fiziko trdne snovi, ki ga je in ga še vedno vodi akademik prof. dr. Robert Blinc.

Dr. Gasperič je dobro poznal izjemen pomen pedagoškega dela in je vedno z velikim navdušenjem prenašal svoje strokovno znanje na mlajše vakuumiste. V letih od 1978 do 1989 je bil na Fakulteti za elektrotehniko Univerze v Ljubljani docent na področju mikroelektronskih tehnologij. V letih od 1989 do 1995 je bil izredni profesor na univerzah v Ljubljani in v Mariboru, leta 1995 pa mu je bil podeljen tudi naziv znanstveni svetnik. Bil je tudi raziskovalni in šolski mentor mladim raziskovalcem. Veliko let je predaval in sodeloval pri organizaciji tečajev iz osnov vakuumske tehnike, ki jih je prirejalo Društvo za vakuumsko tehniko Slovenije (DVTS). Eden od osnovnih pisnih učnih pripomočkov je bil dve desetletji zbornik predavanj sodelavcev IEVT Osnove vakuumske tehnike, ki ga je uredil dr. Gasperič leta 1981.

Kaj izbrati za ilustracijo izjemne strokovne aktivnosti dr. Gasperiča na področju vakuumske tehnike, znanosti in aplikacije? Praviloma je njegovo razvojno delo pripeljalo do izdelave končnih izdelkov, kot so različne vakuumske črpalke, merilniki vakuumu in raznovrstni vakuumski sistemi za nanos prevlek in impregnacij ter sušenje materialov v vakuumu. Še posebej z veseljem je delal na področju medicinskih aparatov, ki so bili tudi po njegovem odhodu na IJS, na IEVT-ju »železni«
proizvodni program. Pri razvoju, proizvodnji in uporabi medicinskih instrumentov je sodeloval tudi z medicinskimi strokovnjaki in organiziral ustanovitev centrov v Sloveniji, v katerih so si matere prezgodaj rojenih otrok lahko sposojale aparate za odvzem materinega mleka. Med njegovimi zadnjimi večjimi projekti je bila vakuumska naprava za impregnacijo okostja mamuta za Prirodoslovni muzej Slovenije.

Posebno pozornost je posvečal razvoju in kalibraciji vakuumskih merilnikov in sistemov za meritve karakteristik rotacijskih, difuzijskih in membranskih črpalok. Pri tem je sodeloval s slovensko industrijo, kjer sta bila njegova pomoč in strokovno znanje nepogrešljiva.

Na področju znanosti o materialih je dr. Gasperič delal vse od svoje doktorske naloge naprej, in sicer na področju tankih kovinskih in kermetnih plasti ter dekorativnih prevlek. V novejšem času je delal tudi na področju superprevodnih tankih plasti in fulerenov. Njegov neprecenljiv prispevek, še posebej v slabših ekonomskih obdobjih, je bil v tem, da je za nanos navedenih tankoplastnih materialov najprej potreben vakuumski sistem s pripadajočimi elementi konstruiral, razvil, sestavil in sam spravil v pogon. Pri tem je velikokrat ob delu šolal mlajše sodelavce, ki so se v večdisciplinarno področje vakuumske tehnike šele uvajali.

Zelo uspešen je bil dr. Gasperič pri društvenem delu, izkazal pa se je tudi kot odličen organizator različnih domačih in mednarodnih znanstvenih in strokovnih srečanj. Od vsega začetka, to je od 1959, je aktiven član Društva za vakuumsko tehniko Slovenije (DVTS). V letih 1980-1986 je bil predsednik Zveze društev za vakuumsko tehniko Jugoslavije (JUVAK) in član izvršilnega odbora Mednarodne zveze za vakuumsko znanost, tehnologijo in aplikacije (IUVSTA).

Slika 2: Na slavlje ob svoji 70-letnici je dr. Jože Gasperič povabil dolgoletne prijatelje in sodelavce Društva za vakuumsko tehniko Slovenije

V okviru aktivnosti DVTS in JUVAK je dr. Gasperič pogosto prevzel in s sodelavci na zavidljivi ravni organiziral veliko število domačih in mednarodnih strokovnih srečanj, konferenc, kongresov in simpozijev. Tu naj posebej poudarimo njegove zasluge pri organizaciji Jugoslovanskih vakuumskih kongresov in Združenih vakuumskih konferenc z vakuumskimi društvi Jugoslavije in sosednjih držav: Avstrije in Madžarske. Kot odličnega organizatorja so ga in ga še vabijo k sodelovanju pri organiziranju različnih pomembnih znanstvenih in strokovnih srečanj, kot so

bila SPIG, Forum Bled, European Conference on Applications of Polar Dielectrics, Solid State Protonic Conductors in drugih.

Organizacija navedenih srečanj je skoraj vedno zahtevala tudi objavo prispevkov, ki so jih udeleženci predstavili. To delo je dr. Gasperič vedno opravil z veliko angažiranostjo in profesionalnostjo. Je urednik mnogih zbornikov konferenc in kongresov, ki sta jih organizirala DVTS in JUVAK. Bil je tudi mentor inštitutskega glasila IEVT Impulzi, nadalje urednik Novic Društva za medicinsko in biološko tehniko, še danes pa je sourednik strokovnega glasila Vakuumist.

Dr. Gasperič je velik ljubitelj in izjemen poznavalec slovenskega jezika. Le malokdo izmed njegovih pišočih sodelavcev ni doživel njegovih kritičnih, toda vedno dobronamernih pripomb in obenem napotkov za izboljšanje pisane tehniške besede. Je lektor za slovenski knjižni jezik, in to delo opravlja še danes pri različnih glasilih, kot so npr. revija Materiali in tehnologije, glasilo Vakuumist ter inštitutski glasili Novice IJS in Obvestila IRC, pogosto pa ga sodelavci in kolegi zaprosijo za kritične pripombe in izboljšavo slovenščine v različnih strokovnih publikacijah, knjigah, diplomah ali doktorskih disertacijah. Pri tem naj omenimo, da dr. Gasperič s tem visoko strokovnim in zahtevnim delom ni obogatel, saj ga pogosto opravlja volontersko.

Pričujoča zbirka vakuumskih nasvetov kaže njegovo veliko ustvarjalno moč. Na področju vakuumske znanosti in tehnike je v mednarodnih revijah sam ali skupaj s svojimi sodelavci objavil preko sto del, približno toliko pa jih je objavil še v domačih virih.

Za svojo dolgoletno prizadevno in uspešno delo je dr. Gasperič dobil več častnih priznanj. Je častni član JUVAK in Elektrotehnične zveze Slovenije ter član indijskega vakuumskega društva. Od IUVSTA je dobil diplomu za delo v tej mednarodni zvezi vakuumistov za obdobje od 1980 do 1986, kjer je bil še posebej aktiven v komiteju za izobraževanje. Leta 1984 je dobil skupaj s svojimi sodelavci tudi nagrado Raziskovalne skupnosti Slovenije.

Dr. Jože Gasperič, ob visokem jubileju ti tvoji sodelavci in prijatelji čestitamo in ti želimo še mnogo zdravih in aktivnih let. Zdi se, da prihajajo taki časi, ko bo mlajša generacija na tehničnem področju tvoje znanje vakuumistike še zlasti potrebovala, tvoja skrb za slovenščino pa bo v časih globalizacije še bolj potrebna. Veselimo se sodelovanja s teboj. Vemo, da imaš rad planine in sploh naravo, zato te pozdravljamo kar po planinsko: Jože, srečno!

mag. Andrej Pregelj
prof. dr. Anton Zalar